

HÍD

Ha elolvastuk a Híd szeptemberi számát meg a többi hasonló jellegű magyar nyelvű kiadványt, megkockáztat-hatjuk a fellengzősnek vélhető kijelentést: jelenleg a Híd a legjobban szerkesztett, tehát legolvashatóbb magyar folyóirat. Eppen ezért érthetetlen, hogy míg külföldszerte egyre több, itthon kevés az olvasója. A terjesztés, a tájékoztatás lenne hiányos? ... Tájékoztatásul ennyit: a Híd szép kivitelben, 120 oldalon, havonta egyszer jelenik meg, és olcsóbb, mint egy kockás írka: mindössze kétszáz (régli) darabba kerül. Száradjon a lelkünkön, ha nem vesszük meg.

Mint hogy azonban erőszakos úton olvasót nemigen lehet toborozni, megemlítjük a szeptemberi szám jelentősebb írásait. Az első írás Bóri Imréről: Fábrý Zoltánnak, a csehszlovákiai magyar irodalom vezéralakjának munkásságát mérő föl. Fábrý harcos humanista, Karl Kraus és Kurt Tucholsky szellemi rokona; bár „szabályos tanulmányt vagy könyvrecenziót sem írt”, mégis európai jelentőségű művet tudott létrehozni. „Eredendően publicista alkatú”, írja róla Bóri, „akinek a korszerűség és az aktualitások az életelem”. — Bóri Imre portrérajzát jól dokumentálja Fábrý Zoltán A z ismeretlen A dy című tanulmánya.

A folyóiratban között versek közül Vito Marković Költészet, Határ Győző A néző és Munkák és napok, valamint Gál László öt verse tűnik ki. Gál László e verseit a lemondás dalainak nevezhet-nénk. A Hegy és költő sokat idézett sorait juttatják eszünkbe, nagyon személyes a mondanivalójuk: valamennyi önvallomás, és vallomás: hitről, álomról, emlékről. Gál László verseivel kapcsolatban egyszerű szerzőjük emberi-írói meg hasonulásáról esett szó — ez a megállapítás korrekcióra szorul. Mert addig még a legkiábrándultabb poétát sem kell féltünk, amíg ilyen szép verseket ír; s amíg ilyen szép verseket ír, nincs baj az életakarátával.

Eörsi István Tanács-talanul című elbeszélése novellairódomunk legfrissebb remekműve. Műfajilag meghatározhatatlan: a dokumentum-novella, a parabola, a párbeszédessé és a groteszk játékosság pompás ötvözet. Gondolatok forgatagába kerül az olvasó, ha e novella első bekezdésénél tovább merészkedik. Okos, bátor, sitergően szellemes írás ez, minden so-

rán érzik, hogy nem az írói ügyeskedés, hanem a kimonádos kényszere vetette papírra.

Burány Nándor Összeroppánás című hosszabb írásának második részében (az elsőt korábban közölte a folyóirat) jelenünk múltba ágazó problémái lélektanai dimenziót kapnak. Dokumentum-erűjű írás ez is, régi és mai bűneinkről, mulasztásainkról írónk közül még senki sem készített ilyen lajstromot. Egyelőre nehéz volna eldönteni, hogy irodalmi szempontból mennyire értekes; de ez csak harmadrangú kérdés; fontosabb az, hogy az Összeroppánás önismeretünk első burkolatlan megnyilatkozása.

Varga Zoltán A szabadság költője című elbeszéléseben az emberi megalkuvás társadalmi okait vizsgálja. Kérdésre és válaszra egyszerűsítve Varga mondanivalóját: hogyan lesznek a végsőkig elkeseredett rabokból önelégült, tisztességtudó, jámbor és szabadulásra már nem is vágyó foglyok? Olyképpen, ha a foglyok animális létszükségleteinek eleget tesznek, más szóval: ha az ember hasa tele van és békén hagyjuk kérdőzni, semmiféle szellemi eszményekre (pl. szabadság, függetlenség) nem kíváncsi. Aki pedig hivatatudattól fűtöten e szellemi eszményeket sóvárogja s hirdeti, mint Varga Zoltán elbeszélésének hőse, először külön, aztán bohóc, végül pedig haszontalan és fölösleges figura lesz a többség szemében. Nem ártana elgondolkoznunk ezen a példázaton.

ÚJ SYMPOSION

Az Új Symposion szeptember-októberi számáról terjedelmes elemző tanulmányt lehetne írni, anélkül, hogy bőbeszédűség vádjára érhetné a tanulmány szerzőjét. A folyóirat új kettős számának minden írása olvasásra ajánlható.

Fehér Kálmán, Tolnai Ottó, Ladik Katalin, Domonkos István, Jung Károly és Brasnó István versei mutatós antológiát tesznek ki. A 24 vers között kettőt — Tolnai Balaton és Jung Ejszaka a nyugvás ideje című versét — minden olvasónak figyelmebe ajánlhatunk.

Tolnai Ottó a maga-alakított szabadvers egyik legsikerültebb darabját írta meg: kör-mönfontan egyszerű és egyszerűségében monumentális panaszdal a Balaton, még gyakorlatlan zéthajgált mondati is szuggesztívák. Egyes montázstechnikával készült; első olvasáskor ez az ügyesség

visszariaszt, de a félbahagyott mondatokba zsúfoltt, mindig „másról” beszélt fájdalom állandó feszültséget s tartalmat ad a tetten ért költői ügyeskedésnek is. Olvasás közben szinte elfelejtünk lélegzetet venni, vagyis: fullasztó és felzaklató vers ez.

Jung Károly Ejszaka, a nyugvás ideje című verse szabályosabb, mivesebb, költészeti hagyományok tekintetében költőibb, mint Tolnai szikrázó Balatonja. Füst Milán emlékének ajánlja verset a fiatal költő, s valóban: méltó tisztelgés ez a nagy Mester előtt. Jung Károly bőven felhasználja Füst motívumait, dallamait, de egyben másféle fényt is ad nekik.

Bányai János Móli Péter fájdalma című novellájának ugyanaz a fogyatéksége, ami a Hídban közölt Kontás című regényrészletének: az ábrázolásból a legkevésbé alkalmas helyen átlap a magyar-rágatásba. Már mindent tudunk hősről, Móli Péterről, amikor taglani kezdi gondolatát. Ime egy mondatpélda az irodalmiatlanul rossz magyarázása: Móli Péter „Elég késcinek tartotta már a pillanatot, hogy végérvényesen határozatot hozzon, hiszen mindenki, aki ismerté, egy lényeges változást úgy könyveit volna el, mint megutamadást az előbbi életformától, és különben is, egy mindent átfórmáló változás érvénytelenitene mind azt, amit korábban tett”. — A legfilozofikusabb regényhős nem elemzi így életének döntő pillanatait. Ilyenféle szépség-hibái ellenére Bányai novellája olvasmányos, tartalmas írás; csak azért kifogásoljuk, mert fiatal prózáiról általában gyere gyakoribb példát látjuk a magyarázató elemzésnek.

Bányai novelláján kívül csak egy próza művet — Gion Nándor Kétöltőűek a barlangban című kisregénynek részletét — közöl az Új Symposion. A többi írás: könyvismertető (a legújabb Juhász Ferenc-kötetről), arcképvázlat (Köncz István költőről), művelődés-szociográfiai riport, (Versek hanyatló kultúrelétről), vitacikk (az újdívidi Rádió irodalmi műsoraival kapcsolatban), tájékoztató-sürgető tanulmány (a Hungarológiai Intézet megalakításáról) és publicisztikai jellegű napló.

Végeztül egy-két szót még a folyóirat nyomdatechnikai megmunkálásáról. A rajzok egy része ugyanis meglehetősen masztos, a címlapon között szoborkép pedig alig ki-vehető. Nem a legelső példája ez a nyomda hanyag munkájának. HORNÝIK Miklós